

מחשבת ישראל

לבתי ספר דתיים

הוראות

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים, ובהם ארבעה נושאים – יש לענות על שני נושאים סך הכול.
חלק ראשון	–	(20×2)	–	40	נקודות
חלק שני	–	(20×3)	–	60	נקודות
סך הכול	–			100	נקודות
- יש לענות על אחד מן הנושאים בחלק הראשון, ועל הנושא שבחלק השני – חובה, על פי ההוראות בשאלון.
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
- ד. הוראות מיוחדות: יש לכתוב תשובות קצרות ובהירות, ולבסס את התשובות על המקורות שנלמדו.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

חלק ראשון (40 נקודות)

בחלק זה שלושה נושאים. יש לבחור בנושא אחד ולענות על שאלות לפי ההוראות.

הנושא: אמונה ומידות

אם בחרתם בנושא זה, ענו על שתיים מן השאלות 1–3 (לכל שאלה – 20 נקודות).

1. א. הרב חרל"פ, מי מרום

"האמונה היא קשורה במידות כנר בפתילה".

- (1) לדעתכם, מדוע יש קשר הדוק בין אמונה ובין מידות? (5 נקודות)
- (2) אנשים רבים שאינם מאמינים הם בעלי מידות טובות ועושים מעשים טובים. האם טענה זו מערערת את שיטתו של הרב חרל"פ? נמקו את תשובתכם. (6 נקודות)

ב. הרב הורביץ (הסבא מנובהרדוק), מדרגת האדם

הסבירו את משל "היער וקרני הצבי" ואת הנמשל שלו. (9 נקודות)

2. א. הרב דסלר, מכתב מאלוהו

על פי שיטת הרב דסלר בעניין האהבה, מדוע לפעמים האהבה בין בני זוג אינה מאריכה ימים? (7 נקודות)

ב. הראי"ה קוק, עקבי הצאן (מאמר הדור)

"ההטבה המוסרית של היחיד... נכללת בשתי המדרגות הידועות של הישר והכובש".

- (1) הסבירו מהי דרכו של האדם "הישר" ומהי דרכו של האדם "הכובש". (7 נקודות)
- (2) על פי הראי"ה קוק, מהו היתרון של האדם "הישר" על האדם "הכובש"? (6 נקודות)

3. א. הראי"ה קוק, עין איה

- (1) על פי הראי"ה קוק, מה הן שתי הדרכים לשמח את האדם? (7 נקודות)
- (2) על פי הראי"ה קוק, מהי הדרך העדיפה מבין שתי הדרכים? נמקו את תשובתכם. (5 נקודות)

ב. הרב בר שאל, מן הבאר

על פי הרב בר שאל, כיצד לא נפגעה מידת השמחה של עם ישראל על אף כל הצרות שחווה? (8 נקודות)

הנושא: אמונה בשעת משבר

אם בחרתם בנושא זה, ענו על שתיים מן השאלות 4–6 (לכל שאלה – 20 נקודות).

4. א. ספר איוב

"וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי... גַם אֶת הַטּוֹב נִקְבַּל מֵאֵת הָאֱ-לֹהִים וְאֶת הָרָע לֹא נִקְבַּל בְּכָל זֹאת לֹא חָטָא אִיּוֹב בְּשִׁפְתָיו" (איוב ב', י').

(1) על פי הפסוק, הסבירו מהו המעשה שאיוב לא חטא בו. (4 נקודות)

(2) הביאו דוגמה ממקור שלמדתם למקרה של התנהגות שלא נחשבה לחטא אף על פי שהייתה הפוכה מהתנהגותו של איוב. הסבירו את תשובתכם. (6 נקודות)

ב. אברבנאל, פירוש על ספר בראשית

בשמחת תורה תשפ"ד יצאו מביתם מנחם קלמנזון, אחיו אלחנן הי"ד ואחינו איתיאל זוהר כדי לעזור בהצללת תושבי הנגב המערבי ("עוטף עזה").

לפניכם ציטוט מדבריו של מנחם:

"ידענו את הסכנה, ולמרות הפחד לא שאלנו את עצמנו למה אנחנו עושים את זה, ה'למה' היה ברור. למרות הפחד לא יכולנו להפסיק".

האם הפחד המתואר בציטוט מלמד על חוסר באמונה של בני משפחת קלמנזון? בתשובתכם התבססו על דברי אברבנאל בנוגע לפחד של יעקב אבינו. (10 נקודות)

5. א. המלבי"ם, פירוש לספר דברים

בעדותו על ימיו בשבי החמאס, סיפר אלמוג מאיר ג'אן כי נהג לומר את הפסוק:

"שָׁמַע יְשׁוּעָא ה' אֱ-לֹהֵינוּ ה' אֶחָד" (דברים ו', ד').

(1) כיצד המשמעות של פסוק זה יכולה לסייע בהתמודדות עם מצבים קשים?

בתשובתכם התבססו על דברי המלבי"ם. (5 נקודות)

(2) על פי מקורות שלמדתם, הציגו דרך התמודדות נוספת עם אירועים או מצבים קשים.

בססו את תשובתכם על המקורות. (5 נקודות)

ב. הרב סולובייצ'יק, איש האמונה

אחת הגישות בנוגע לדרך ההתמודדות עם קושי היא להתמקד בעתיד ולא בעבר.

(1) הסבירו גישה זו על פי דברי הרב סולובייצ'יק בנוגע לגורל ולייעוד. (6 נקודות)

(2) לדעתכם, מהו ההבדל בין דברי הרב סולובייצ'יק ובין גישתו של המלבי"ם? הסבירו את תשובתכם. (4 נקודות)

6. א. הרב עוזיאל, הגיוני עוזיאל, תכלית עקדת יצחק

"מעשה עקדה... נגלה לעינינו בכל הדור בימינו אלו בשתי צורות".

על פי הרב עוזיאל, מה הם שני האירועים ההיסטוריים שבהם התגלה מעשה עקדה? (10 נקודות)

ב. רבי נחמן מברסלב, ליקוטי מוהר"ן

רבי נחמן רואה בשמחה יתרון, ובעצבות חיסרון.

(1) מהי הדרך שמציע רבי נחמן כדי להתגבר על העצבות? (6 נקודות)

(2) לדעתכם, כיצד היה רבי נחמן מתייחס אל אדם שאינו שומר תורה ומצוות? הסבירו את תשובתכם. (4 נקודות)

הנושא: גאולה וימות המשיח

אם בחרתם בנושא זה, ענו על שתיים מן השאלות 7–9 (לכל שאלה – 20 נקודות).

7. א. רמב"ם, פירוש המשנה; רמב"ן, פירוש על התורה

- "ואומנם התאוו להם הנביאים, והשתוקקו להם הצדיקים למה שיהיה בהם מן הקיבוץ המעולה, וההנהגה הטובה, והחוכמה, וצדק המלך, ורוב חוכמתו, וקרבתו אל בוראו" (רמב"ם, פירוש המשנה).
 "כי בימי המשיח לא יהיה באדם חפץ, אבל יעשה בטבעו המעשה הראוי, ולפיכך אין בהם לא זכות ולא חובה, כי הזכות והחובה, תלויים בחפץ" (רמב"ן, פירוש על התורה).
 (1) על פי דברי רמב"ם ורמב"ן במלואם, מה תהיה המציאות של ימות המשיח? (6 נקודות)
 (2) הציגו נקודת דמיון אחת והבדל אחד ביניהם בנוגע לדרך ההתנהגות של האדם בימות המשיח. (6 נקודות)

ב. האדמו"ר מסלונים, ההרונה עליך

- "לאור זה ברור, שהאמונה בביאת המשיח והציפייה לישועה, היא מסקנה מוכרחת מהאמונה השלמה".
 על פי דברי האדמו"ר מסלונים, מדוע מי שמאמין בה' בהכרח מאמין בביאת המשיח ומצפה שתהיה ישועה?
 (8 נקודות)

8. א. הרב חרל"פ, מעייני הישועה

- "אי אפשר להימלט מהצרות והיגונות שבעקבתא דמשיחא זולת על ידי ציפיית ישועה".
 (1) על פי דברי הרב חרל"פ, הסבירו את המושג "ציפייה לישועה". (5 נקודות)
 (2) הרב חרל"פ כתב את הדברים שבפתיח לאחר השואה.
 כיצד דברים אלה יכולים לסייע בהתמודדות עם מאורעות השואה? (5 נקודות)

ב. הרב צבי יהודה קוק, לנתיבות ישראל

- "אותה הדרכת ההדרגה קמעא־קמעא... הלוא היא כוללת בתוכה גם את כל ההפסקים והעיכובים, גם את כל הנסיגות והכישלונות, גם את כל העיכובים והסיבוכים, אשר לכל פרשת המהלך הזה".
 (1) מהו "המהלך הזה"? (4 נקודות)
 (2) מהי הטענה של הרב צבי יהודה קוק בנוגע לצרות והיגונות של עקבתא דמשיחא? (6 נקודות)

9. א. הרב טייטלבוים, ויואל משה; הרב שך, מכתבים ומאמרים

- "אותה המדינה הציונית שהיא לגמרי נגד התורה הקדושה, ומיוסדת על כפירה נוראה" (הרב טייטלבוים, ויואל משה).
 "רואים אנו מחזה מחריד ואיום, מרד קיבוצי במלכות שמיים... יש הבדל עצום בין יחיד החוטא בינו לבין עצמו, לבין ציבור המונים שהתארגנו לחיות באורח שיטתי חיים של חטא ועוון" (הרב שך, מכתבים ומאמרים).
 (1) הסבירו את ההתנגדות למדינה על פי הרב טייטלבוים, והסבירו אותה על פי הרב שך. (6 נקודות)
 (2) הסבירו הבדל אחד ביניהם בנוגע להתנגדות זו. (5 נקודות)

ב. הרב קלישר, דרישת ציון

- "אל יחשוב החושב כי פתאום ירד השם יתברך משמיים [ל]ארץ, לאמור לעמו צאו, או ישלח משיחו כרגע מן [ה]שמיים לתקוע בשופר גדול".
 (1) הסבירו את הטענה של הרב קלישר בנוגע לעשייה חומרית בתהליך הגאולה. (6 נקודות)
 (2) לדעתכם, מה הייתה כיום הגישה של הרב קלישר בנוגע לסוגיית גיוס בני ישיבות? נמקו את תשובתכם.
 (3 נקודות)

חלק שני (60 נקודות)

ענו על שלוש מן השאלות 10–13 (לכל שאלה – 20 נקודות).

הנושא: אני מאמין (חובה)**10. א. הראי"ה קוק, מאמר הדור**

- (1) על פי הראי"ה קוק, הסבירו את ההבדל בין הרמה הרוחנית והמוסרית של הדור האחרון (בימיו של הרב קוק) ובין הרמה הרוחנית והמוסרית של הדורות שקדמו לו. (7 נקודות)
- (2) הסבירו את ההשפעה של הבדל זה על החינוך שדרוש לדור הצעיר. (5 נקודות)

ב. הראי"ה קוק, אורות התורה

- (1) על פי הראי"ה קוק, מדוע יש תלמידים שיצאו לתרבות רעה? (4 נקודות)
- (2) מהי הדרך של הראי"ה קוק לסייע לתלמידים להישאר נאמנים לקדושת התורה? (4 נקודות)

11. א. הרב דסלר, מכתב מאליהו

על פי הרב דסלר, אחת מן הדרכים לקיום מצוות האמונה היא "דרך הקדושה" ומגיעים אליה באמצעות שלושה מהלכים. הסבירו שניים מן המהלכים. (10 נקודות)

ב. הראי"ה קוק, איגרת תקנ"ה

- (1) על פי הראי"ה קוק, מי הם האנשים שאפילו הסגולה פסקה מלהופיע אצלם? (6 נקודות)
- (2) "בדורנו נתרבו נשמות רבות שאף על פי שהן שפלות מאוד בעניין הבחירה... מכל מקום אור הסגולה מאיר בהם".
במלחמת "חרבות ברזל" חיילים ואזרחים, שרבים מהם רחוקים מתורה ומצוות, נלחמו ומסרו את נפשם למען העם והמדינה.
לדעתכם, כיצד אפשר להסביר את התופעה של התגברות הסגולה למרות היחלשות הבחירה? (4 נקודות)

12. א. רמב"ם, איגרת תימן; רבי יהודה הלוי, ספר הכוזרי

- (1) איזה אירוע היסטורי כינה רמב"ם "עמוד שהאמונה סובבת עליו"? (3 נקודות)
- (2) על פי רמב"ם, מה מיוחד באירוע זה? (7 נקודות)
- (1) לדברי ריה"ל, מהו הספק שרצה הא-לוה להסיר באמצעות אירוע זה? (5 נקודות)
- (2) מהו הנימוק של מלך כוזר לקביעתו שאין להכחיש את מופת המן? (5 נקודות)

13. א. תלמוד בבלי, נידה

יש אנשים הטוענים כי הם מרגישים מנותקים מעולם של תורה ואמונה.
הסבירו כיצד דברי התלמוד על "התינוק במעי אימו" יכולים לסייע בהתמודדות עם הרגשה זו. (10 נקודות)

ב. מדרש הגדול

המדרש מתאר את תהליך החיפוש של אברהם אבינו בדרכו לאמונה.
לאור דברי המדרש, מדוע זכה אברהם בסוף התהליך להתגלות של הקב"ה? (10 נקודות)

בהצלחה!